

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA H'ALEKANDJA

TOIMETUS:

PEATOIMETAJA: **RICHARD JANNO**. TOIMETUSE SEKRETAÄR: **JAAN PERT**,
GUSTAV SAAR, **ADELE JÜRGENS**, **E. KÜSTNER**.

Lill maskeraadilt.

Novell.

Vals! Mustas sukkes valge baleriina — kerge nagu liblik kevadtunne aroomide uimas! Nagu muusika hõiskav akord üle kauge liiva! Nagu kaduv kõikne unustus! Nagu kehastund vals ise!

Rokokoos daam, kihelev ja tardund ilme näos, nõksatab frakkis kavaleeriga, kes kannab valget india turbaani, tantsijate ringi keskel bostoni; Geischa jõllib ja pilgutab silmi läbi kollase maski, iga keerd heidutab ta peidetuid kirjavärvilisi pitse; must Domino — mehe äraolekul naine — terib enese vastu väikest, poisikese-õhtu noortmeest; mefisto liputab kübarsulge; fakiir suudleb ajuti türklasena poolalasti rietatud enese daami õlu; pükstes naiste ihukarva sukkes säared segunevad vastastantsija omadega . . .

Õhk on täis iharat vingu, lõhna õli, higi, mustlaste muusikat ja õlle auru.

Saali seinte ääred ja nurgad kollase-punase tule kahvatul läikel on täis istujaid.

Siin triumfeerib arlekiin kergeajulise kokoti üle, näpistab seda rindest, võtab selle jalast kinga ja siis lööb käe ümber selle piha.

Kõrval aga istub nukker pierrot ja segases vaates jälgib tantsijaid. Teame, keda ta näeb.

Kuis vanamoeline ja alati ennast korduv on elu! Kas ei võiks veel kolmas olla maskeraadil, pääle arlekiini ja pierrot?

Ei, kolmas ei tule siia. Kolmas satub kogemata s. Imapilguks siia, vaatab, muigab ja läheb. Tema jaoks pole maskeraade. Siin on tõelisteks kodanikkudeks ainult arlekiin ja pierrot. Teised ärgu tulgu maskeraadile tundmatuile, iharaille, maskeeritud daamidele pillama enese jõudu ja raiskama ülekeevat kuumust.

Kumb neist olen mina — Või olen ma mõlemad, nagu ajuti näib: võites tantsus uimasena Colombiina ja siis üleolevalt jätta ta pierrot'le . . .

Jälle vilgsatas mustas sukkes valge . . .

On palav. Tahaks rohkem õhku.

2.

Kerge sügistuul õõtsutab palkoni avatud akent ia kannab vilu. Üle taeva kangastuse mustad, kujuta pilved. Ülalt nõrgub jõud.

Tuul kohati nagu paisuks; peksab vastu nagu. See karastab meeli, jahutab kibelevat uudishimu, jahestab närvide tuike.

Ja olengi nagu väljaspool ümbrust.

SISU: Teffi — Lill maskeraadilt (novell). T. V. — Tartu ülikooli põhiseaduse saatus (artikkel). A. Kalamees — A. Gailiti „Idioot“ (arvustus). J. P. — Ettekannete õhtu „Pallases“ 28.X. 24. Trükkis olevast V. Adamsi luuletuste kogust „Suudlus lumme“ kolm luuletust. Joh. Schütz — Unustet pargin (luuletus). J. Pahlberg — Koleduste saar. Sotsiaalne ja tervishoiuline hoolekanne Tseho-Slovakkia üliõpilaskonnas. J. Pert — Vanemuises Calderon de la Barca „Elu on unenägu“ ja G. Hauptmanni „Põhjajund kell“ lavastuste võrdlusi. Anu — Teaatrist. A. Öunapuu — Mispärast eelistada üliõpilasköök erasöögimajade ees. H. Evert — Üliõpilaslehte levitamiseks. Ak. Kir. ühingu dramaatilisest toimkonnast. Muljeid saloonidest jne. Kirjavastused.

Hind 25 mk.

Tartu ülikooli põhiseaduse saatus.

Tartu ülikool on juba aastaid omale põhiseadust oodanud, igal aastapäeval oleme haridusministrite suust kuulnud lootusi, et järgmisel aastapäeva pühitsemisel ülikool juba kindlal seaduslikul alusel võib seista, kuid kahjuks ei ole need ootused senini veel teostunud ja näib selgi aastal, et meie 1-seks detsembriks oma ülikoolile põhiseadust ei saa.

See annab ennast aga igal sammul valusalt tunda. Ülikooli laiapiiriline elu valgub paratamatult ebamäärasustesse, katsetamistesse, lubatakse igasuguseid omavolilisi talitusigi — ja neid kõiki ei saa kuidagi eemaldada, kus pole kindlaid seaduslikke raame, mille põhjal elu juhtida.

Ei saa siinkohal etteheidet tegemata jätta meie riigikogule, kus kogu küsimust siiski liig loiult on võetud, liig vähe selle kiirest iseloomust aru saadud ja teinekord liig väikestel põhjustel ülearuselt kaua komisjonides hoitud. Oli loota, et nüüd, kus seadus siiski kord riigikogule vastuvõtmiseks anti, küsimuse lahendamise kiiremalt sünnib ja vähemalt käesoleva aasta jooksul ülikool omale kauaoodatud ja loodetud põhiseaduse saab.

Asi ei kujunenud aga nii libedalt läbi viidavaks. Võrdlemisi lühikeste arutluste järele anti seadus uuesti erikomisjoni, kus küsimus muidugi kogu ulatuses uuesti sõelumisele võetakse ja lõpulik lahendamine sellega veel kaua võib viibida.

On ju selge, et ülikooli põhiseadus raske- ja sõelutavamate küsimuste hulka kuulub ja siin ülepeakaela vastuvõtmisega ainult kogu asjale kahju võib tuua. On lahendada terve rida küsimusi, mille õieti või valesti otsustamisest Eesti kõrgema hariduse ilme ja saatus sõltub kogu ulatuses. Ei saa siis siin mingil kombel ettevaatamatult ja pealiskaudselt toimida, asjatundlik ja põhjalik käsitus on selle seaduse juures vastuvaidlemta tingimus

Kuid just selt seisukohalt välja minnes tundub, et riigikogu seegikord on natuke ühekülgse ja pinnapealselt asja võtnud ja vast liig kergekäeliselt küsimuse päevakorrast ära võtnud, kui vaadelda nimelt neid arutlusi riigikogus, mis ülikooli seaduse puhul laiematele hulkadele teatavaks saanud, siis näeme, et need on peaasjalikult kuulnud rahvusküsimuse ümber ja selle pärast seadus erikomisjoni antigi.

Monotoone jutu kõmin, vahele kiljatusi ja jaz²-band — neegrite trummi löökide saatel — ajuti segavad mu laialivalgund hajameelsust.

Pilved sõidavad ääretusest ääretusse. Teid neil on palju. Ja igale palju, igale oma.

Sügispilved sõidavad ülal.

Olen narr maskeraadil, kollases uimas, lääges auras . . .

Kõrval aknast oksendab joodik. Ka siin on juba õhk halb.

Kumb olen neist mina — pierrot või arlekiin?

Pierrot ootaks kuud ja kollases mõtiskelus riimiks rohelist sonetti. Pajats vireleks sügismukrustest . . .

Aga siiski lõbus istuda saalis ja näha issanda viirukis keerlevaid paare. Näen korraka kõiki ja igat üht selles kõigis. Ja kõik muutus silueediks, keerlevaks jooneks, kokku pandud maagiliseks inimahelaks.

Kadund on üksik — on massi tukse ja soov.

Lihaste julge rütm, liigutuste võltsimata avameelsus, kehade alateadlik kõne kiunuvate viulite saatel — kõiki seda imetlen passiivi kaasategijana.

Toores! — tülete.

Mis teha? Teile on siis igal pool toorusi, kui nii lausute. Kuid mõistke ka tooruse olemasolu, sest ta

on igal pool ja igas tihes, nii palju kui seda me ka ei peidaks.

Mõistke inimkutsikaid ka igas avaldusviisis, ta kõrguses ja madaluses, igas õrnuses ja jõhkruuses. Sest nii ongi elu kogu oma lihas, veres ja vaimus.

— See on ainult sugupoolte tants!

Mis teha? Seni kui ainult sugupooled elu kannavad, laske neid tantsida siis ka sugupoolte tantsu.

— Aga see on siiski lame!

Ah et elu on lame iseenesest . . .

Tants lõppes ja lõppes ka võnkumise rütmiline tasakaal. Loobiti nüüd mütse ülesse, jooksti, keerutati, kilgati. Veeti maskeeritud daame õllelaudade taha ja alla garderoobi.

Baleriina mustas sukkes tuli ja istus mu kõrvale. Meid oli kolm.

Äkki silmasin lille ta jalge all. Tõstan — see on punane lill, punasest paberis, aratallatud, muljutud ja määrdind — nii nagu maskeraadi armastus

Selle lille panin enesele rinda.

3.

Tibutas vihma, kui läksime — meid oli kolm. Kolmas kõndis vahel ees, vahel järel. Oli koomiline, oli halb.

Mõistagi on rahvusküsimus ülikooli sise-
mises elus — pealegi, kus autonoomiat mõel-
dakse anda — üks peamistest küsimustest, mil-
lest kogu ülikooli ilme ja siht võib sõltuda, kuid
see ei ole kaugeltki ainuke küsimus, mis
ülikooli põhiseaduse juures oluliseks võib lugeda.
On terve rida teisi alasid ja küsimusi, mis samuti
põhjanevad on ja mille otsustamise juures
kaalutult tuleb talitada.

Võtame kas või autonoomia küsimuse. Kui-
võrd on see just ülikooli ellu lõikav ja kuivõrd
see just määrab tuleviku tegevusvõimalusi ja
sihte! Sellest mindi aga õige kergelt mööda,
pudutati ainult pinnapealselt selle küsimuse
sügavamaid jooni käsitlemata. Ja ometi on see
nii lahutamatu ühendatud rahvusküsimusega
Ei võetud tõsisemalt arvessegi seda asjaolu, et
ülikoolil veel lähemas tulevikus paratamatult
tuleb võõrrahvast õppejõududega arvestada ja
kas sel puhul üldse on võimalikki käesolevas
olukorras autonoomiat anda?

Ja siis fakulteedide jaotlus ja nende olemas-
olu. Peale loomaarsti teaduskonna, ei puudu-
tatud ühtegi fakulteedi sisuliselt ega kaalutud
nende olemasolu otstarbekohasust ja tarvilikkust.
Ja ometi oleks siin nii mõndagi õelda, sõeluda
ja muuta. Fakulteedidest oleneb just meie aka-
deemia teaduslik ilme ja eestipärasus, meie

oludele vastavus ja siin oleks pidanud riigikogu
juba esimesel lugemisel teatavaid juhtmõtteid
üles seadma.

Või võtame meie üliõpilaskonna küsimuse,
selle sõltuvus ja alluvus ülikoolile. See jäi
hoopis puudutamata.

Ja nii palju teisi põhjaneva iseloomuga
küsimusi. Loomulikult tulevad need kord kõik
kõne alla, kuid kas meie võime kindlad olla,
et igaüks neist küsimustest uuesti vastolulisi
arvamisi ei tekita ja seadus jällegi lähemaks
juurdlemiseks komisjonidesse ei anta? Riigi-
kogu oleks pidanud nüüd, kus pika eeloo-
järele seadus kord lõppdistanti jõudnud, selle
kohta igakülge seisukohe võtma, et praegune
erikomisjon kõiki alasid oleks võinud silmas
pidada ja siis juba kord lõpulikult seaduse riigi
kogule esitada. Nüüd aga tundub paratama-
tult, et selles tähtsas küsimuses liig huupi on
talitatud ja selle saatus mitte just väga süda-
mel pole olnud.

Igatahes peaks nüüd riigikogu kõik abi-
nõud tarvitusele võtma, et küsimuse lahenda-
mine ei veniks ja meie akadeemiline Tartu kord
ometi oma põhikirja saaks — ülikool, üliõpi-
laskond ootavad.

T. V.

Aga me pidasime selle loomulikuks, kuigi tund-
sime kõik kolm, et on koomiline. Ajasime koduselt
juttu, naersime naljade üle. Aga meie nali polnud
miski nali ja meie naergi oli lõpuni tehtud, kuigi hästi.

Olime väsind, mahatantsind jõu, kibedused, tungid.
Ja igaüks soovis peatset sängi.

Kuid vihm tibus. Ei märgand vist ükski meist
seda. Katustorudes kolises miski ja rendides ladises

Naersime kogu tee. Olime kusaltki pinna päält
kerged ja lõbusad. Sest kõik oli ükskõik,

Aga sees paisus miski vastupidiselt ja aina paisus
tummas alateadvuses.

See oli hall tühjus, see oli esilõõnev iseteadvus,
tagasitõmbuv enesevaatlus.

See oli miski saabuva eelaimdus.

Jõudsime saadetava ukse ette.

Meid oli kolm. Jätsime kõik vastamisi jumalaga.
Surusime südamlikult ja kummardades üksteise kätt.
Olime suuremeelsed. Ei eelistatud üht teisele.

— Nägemiseni!

Tean, tänase õõ magad sina halvasti, ja vara homme
õhtupoolikul oled siin. Siis lähete seltsis kinno ja
naerate hästi nalja pilti vaadates. Ja magate õõsi hästi.

Tunahomme õhtu tuleb mina — ja lähme kontserti.
Vaidleme teel, kas Mozart üldse midagi loond on päale
rokokoo käe peenharjutuste ja javaiute. Kiidame Grieg'i
ja Debussy'd.

Ja kõik magame sel õõl hästi.

Siis tuleb laupäeva õhtu. Meid on palju. Mängime
kaarte ja kes kaotab, see hoopleb, et veab armastuses.

Uue nädalaga algab kõik samuti, elus mäng naise
ja armastuse pääle.

Aga täna õhtu oleks vähekesese kauem seisatand.
Oleks pidand ehk midagi ütlema. Kuid sama kiirelt ja
sama moodi kui alati lahkusime üksteisest.

Ühte vaid tundsin: enam ei tule ma siia.

Vihm tibus veel tugevamalt, kuid see mind ei
segand. Ent miski raskus surus õladel ja sees ker-
guse tunne muutus kibelevaks värinaks, üdissõ lõika-
vaks tundeks.

Olen taeva all lind, kes nii vaba, et vabadus talle
vangikojaks! Jälle algab päikese tõusueelne laul,
ilusam kui varem! Uni on kadund, väsimus on kadund.
Tänavad lõppevad ja uued algavad.

Kaugelt kostavad muusika helid. Seisatan. Sää-
l me ju olime varem. Sääl tantsitakse veel, kuni selgu-
setus saab selgeks.

August Gailiti „Idioot“.

Novellikogu. 88 lhk. 1924. Hind 100 m.

Kaumat aega ei ole Gailiti nimel enam seda võluvust olnud, mis tema novellikogude ja romaani „Muinasmaa“ ilmumise ajal. Nii tihe ja põimitud fantastika nagu Gailitil, on väsitav ja väsitab niihästi lugejat, lugejaskonna meeleolu, nagu ka kirjanikku. Seda ei suuda kaua kannatada, kuigisee on väiksemates toosides võluv ja meelitatav. Seesugune kirjandus on ülipaisunud, habras, pimedas arenenud; niitpeen taim, mis ajab nõrga ja lähiklaari varre otsas kummalisi, sakilisi lehti. Ta võib kasvada valguse kokkusuruva ja takistava kasuliku mõjuta, nagu igatsus — lõpmatu pikaks, pimedas toas ise teadmata, kui liiale ja näotuks ta juba muutunud on oma kasvus; kui vasturääkiv ou kõik temas loomilikele vormile, kui abitu ja amorf ta on. See on silmi kinni pigistav pingutus, tung edasi, ilma et teaks, kus pool on päike, arenedes juure juurest tumeda aimumuse sihis. Nüfusugune tundmus valdab eriti „Idioodis“ teatud kahe novelli lugemise järel: „Joe Niiluse teekond“ ja „August Gailiti surm“.

Kuid eriti need kaks novelli, ilmudes nüüd teises trüki, kinnitavad Gailiti loomingu omapärast väärtust. Inimese, iga üksikugi loomus on mitmekesine. Mitte üksinda üllatuste pärast ei tõmba teda mõni seesugune lektüür nagu Gailit, vaid tõmbab tõsiasjaga, et ka temas elutseb osake fantasti, kibedat härdust ja põlgavat, sattuürrilist pettumuse meelolu ise paiguti läbielanud olevust, kes seeläbi eneses tule-

tada oskab Gailiti novellide varjatud, võltsi küünilikkusega soolatud ridadest nende tõelist tähendust. Sellega on vahenditu sild kunstniku juurest kunstipubliku juure.

Kuid Gailit on erand. Tema pillav ja murdumisvalmis tsünilikkus ja liigihä jäab isegi kunstis mingisuguseks erandtaimeks, mitteloomupäraseks isegi kunstile. Meie kunstipublikus äritab ta aga salatumeid, haruldasi külgi.

Vaadeldgem mõnd joonekest selles loomings.

Esimene asi: Gailit viib meid välja reaalsuset, paneb kõndima fantastika kõikuvale, väsitavale pilvpinnale. See on ainult teatud kitsas liik igasugusest loomings, mida eriti on harrastatud kas rahvaste nooruse ajal, millal kunst pole kunagi rohkem olnud kui tõelise kunsti embrioon, algnähtus — algelise väärtusega esteetilise üldises väärtuste astmestikus. Või jälle saab ta oma uue kodu teises äärmuses, — metafüüsilise luules, äraelatud kultuuri tagamail, kus küpse silm enam rahuldust ei tunne positiivsest olevat; ning veedeldud saab mida tõelisemalt, seda ahastavamalt ebarealse vaatlusse, millel ei olegi enam õiget suuna, sest transsendentses on iga suun ühevõrra õigustatud ja hää. Ja nii tunneme siis fantaasia üliküllast harrastust paiguti vanakultuuri maade moodsas luules, Sprangeri „allakäivas õhtumaas“, mille positiivne külg avaldub ainult tunde peenemises ja kannatuste väärtuste leidmises. Ometigi, reaalse ja tuletatu, fantastilise ning elulise ristlennis mitmesugusel kujul tekib suur pinevus, mida kunstiline natuur suurepäraalse sissetundmisega ning tarvilise vormitundega oskab keskendada kõige vaimustavamaks luuleks. Nii et see pole

Hää et on maskeraade, mille kaudu käib unustus!

Kuid nüüd ära selle läigest muusikast; eemale kõigist, mis meele tuletavad odava, sõnnikuse armu verisõisi!

Uni on kadund, nagu üldse ei oskaks magada. Sammu kiirelt tänavaid mööda, nagu oodatakse kusalgi.

Käin jõe äärt pidi, soovides leida paati. Kuid kõik on lukustatud ja ülevalt sajab vihm.

Aegajalt aurab raskus õladelt, jooksen endamisi, häbenen ja naeran. Kui huvitav on öösel linn! Masendav kirik hoiab hoolega torni püsti nagu kätt ja sirutab läbi pilvede. Laternate kollases valguses jälgib kangekaelselt enese vari, kord hüpatas ette, kord taha. Kord venides ähvardavalt pikaks, siis jälle kokku tõmbudes kääbuseks. Nii ristlevad varjud iga tule alajades mind taga.

Vaatlen sillalt vee mustendavat keerdu. Kohati säteleb pind ja vahutab. Kõrval peegeldub sügavsis valge maja, nagu muinasjutust loss.

Kuid juba kuulen eemalt lähenevat mürrinat. Talumehed sõidavad turule. Tööliste agulites süttivad tulukesed.

4

Hommikul sammun koju. Taevas selgub ja saabub veretu sügishommiku sünd. Pruun-kollakas värv paistab taeval äärt, mida mähib sumpas udu.

Ja mafad fukuvad ikka.

Laskun juba väsinuna laua taha toolile, avan hommikupoole akna, et meelitada enese tippa saabumisel surevaid hommikkiiri.

Ja rinnast leidsin maskeraadi lille.

Täitsin vaasi värske veega ja panin paberist lille sinna sisse, nagu oleks see praegul toodud kevadpa-katavalt väinult.

Ja ime! Paberist punane lill jõi karsket vett nagu vainulill, lõi verevalt lõkkele pöörates südame päikese poole ja täitis mu toa eneterundmata kevadvärske aroomiga. Ja lill kõneles:

„Oli ammu kui päike paitas mu heredaid palgi, tarkavaid mustast mullast ja mängis minuga. Siis oli hää. Sirgusin päikeses. See oli mu lapsepõli, kaugel, kaugel siit.“

Suureks saades toodi mind siia, külma põhja.

Vist olin ma teistmoodi. Igatks mu ees peatas, igale ma meeldisin. Ja igatks tahtis minusse puutuda.

Aga veel suurema ilu ja aroomiga täitsin ma siis ümbrust. Võisin uputada — või uppuda.

Kuid tuli külm, teie tali. Selle ees olen liig õrn. Seda ei suuda ma väljakannatada, kuid mu eluiga kestab üle ühe kevade õitsmise.

Nii muutusin ma paberist lilleks, et teie talvele vastu panna. Muutusin punasest paberist järeltehtud lilleks, mida tarvitatakse maskeraadidel, mida muljutakse, mida määratakse, mida ilastatakse, jälgadega tal-latakse ja mille leidsid sa oma daami jälgade eest

mitte ebaväärtus vaid on üks külg kunstist, milles ainult liig suur kaldumine fantaasiale on hädaohtlik. Seda häda-õhtu tundub Gailitil.

Teine suurem nõue kunstis käib selle käsitamiseks valitud ainega ümberkäimise oskuse kohta. Iga eriline kunstiliik tingib oma vormid ja töötamisviisi. Gailiti ebareaalne loominguilm, unenäguudel ja sellele sarnanevatel tõelikkusekujutustel rajanev looming ei ole mitte sugugi vähemal määral kui lihtsalt igavaks kipub realism kohustatud kunstilisele ökonoomiale. Sest hädaohtlik on fantaasia piire paistada. Seda puudust kannatavad Gailiti teosed, eriti tema hilisem pikem romaan „Purpurne surm“. Sellega võrreldes on aga käesoleva kogu novellidel, mis on vist küll varajasemast ajast, kui nimetatud romaan, meeldivalt kokkuhoidmist märgata. Need on lühikesed asjad, ja eriti novell „August Gailiti surm“ on kompositsioonilt kindlasti plaanitud tasakaalus üleminekutega, meeldiv teos.

Ainult üksikseikades patustab Gailit oma liiga ühetooniliseks arenenud, oma kordumisega oma sisu ja tähenduse kui ka mõju kaotanud tunnussõnadega, nagu: kollatõved, punsunud ja vastikud iharused, kallisaainete loetlused ja kõik superlatiivid. Muidugi kellel Gailiti lugemiseks soov tõuseb, teab juba ette seda, peab sellegi leppima kui kirjaniku mitte just kõige meeldivama omapärasusega. Muide, võib kohendada ka sellele ja korduvusest ning liialdusest löbu tunda. Ainult lühikest aega ja kaugemate vahemaade tagant. Kuna selle vahepääl valitseb (imelik küll) Gailiti kunsti põlgamine, mahahindamine. Just nagu patt, mille vastu seistakse, mida ära

vannutakse, halvaks peetakse, siiski on vooreslikugi elu paratamatu kaasnähtus ja tarvidus.

Ühte ei salga kunagi Gailiti teoste. See on mehine liigutus, meelevald oma teoste käigu üle ja kahtlemata huvitavad pahelised tüübid. „August Gailiti surmas“ on kõrtsiseigad, kokottide, põlenu elumehhe kujutlused nende lõtvades hingepuhangutes mõjusad, kuna pääletungiv pilkeline teravmeelsus lahendab kõik hingeelu liigutused ühes — paratamatus, kainilikus, masendavas suunas. Kõik ilud ja õnned heituvad tsüünilikkude ja põlgavasse langusesse. Selles tükis on Gailit ilugi prohvet.

Tehes kokkuvõtte: arvustajad hindavad asju häiks või halvaks; harilikult ainult siis, kui halvaks, tunnustatakse seda meelsasti ekslikuks. Kardan aga ka sagedasti omi häid elamusi usaldada. Ja kui Gailiti raamat nüüd kaua aja takand mulle uuesti kätte juhtus, olin tänulik tema ilmumisele, kuigi just niisugusel kahtleval kujul. Niisuguse kujul nagu „Idioot“ pääseb Gailit siiski kõige suuremale mõjule. Kaks novelli oli just jätkuv määr, et jätta kõige meeldivama mälestuse. Ja käesolevate novellide valik on iseloomustav Gailiti loomingut. See aga ei ole halvem ega parem, kui ta on. Arabeskide, üllatavate trikkide ja muutseoste ning labasuste läbiseigaisatuse luule... aga siiski luule, kuigi juhuslik ja kõrvalseisev nähtus, millel ei tule kunagi ka tulevikus asuda kirjandusliku huvi keskpunkti... kuid salgamatult kunagi mitte ärakaduv kirjanduse üldiselt vaateväljalt. Spetsiifiline differentis üldises genus'es.

A. Kalamets.

Kuid tea, ma elan siiski! Mind ükski ei talle lõpukult, seni kui vaikib mu viimne tuige, haihtub mu viimne vere libe. Kui tuleb naerev surm ja viib mu tagasi päikese juure, kus pole teid, tallajaid ja ilastajaid.

Kõik näevad ainult järele tehtud, pettlikku punast hille, ja keegi ei tea et just sellesse olen peitnud õrnema südame, mahatallatud alanduse, kaugel unistuse ja verestuiitava ootuse, et võida kuidagi kõikide tähelepanemata edasi minna

Arvasin, et sina mind mõistad. Kuid sa oled nagu kõik. Olen avalik — ma pettusin sinus nagu teisteski.

Ma ei oota kedagi, ei vaja kedagi. Ma elan enese elu, suur, lõkendavat. Kuid seda ei näe enam ükski.

Kõik oli kunagi, enam mitte midagi.

Ainult päikest kaugel, kaugel läbi udude aimates, lööb mus veel kõik silmapilguks lõkkele, et selle järele siis seda sügavamale enesesse peidetult kaduda.

Minu lõpp on sama kerge, kui ilus oli mu sünd.“

Teffi.

Ettekannete õhtu „Pallases“ 26. X. 24.

Esitati: kunstnik Wahtra: uutest sihtjoontest kunstis, noorpoeedid I. Schütz ja E. Hiir deklameerisid omi luuletusi, Jürna luges stseene mingisugusest draamatilisest teost, kuna vahele klaveril palasid ette kant.

Õhtu oli ettenähtud kitsamas ulatuses, peaaegu kinnine ja selle tõttu oli nähtavasti kavatsatud tähtsamana kogumulje, kuidas ettekanda.

Kunstnik Wahtra, kõneledes homse kunsti sihtlustest kahjuks baseerus filmselt kubismil, misukese voolu esitaja teatavasti ta meil on, ja päälegi veel selle voolu äärmuse tõlgitsevais lausetes. Nii osutus siis ettekanne kaunis ühe-külgne ja sihlik, kus iga tees vastuarvamisi tekitas. Kahjuks aga ei olnud läbiraakimised ettenähtud. Oleks tervitatud, kui Pallaslased, meie noored otsijad korraldaksid moodsate kunstikaarimiste üle vaieldu õhtuid, mis võiksid saada erutajajaks, võib olla isegi vajavaiks kaasmõjutajajaks loomingus.

Isand Wahtra, nii palju kui esitusest aru saada võis, tahtis ülistada kubistlikku abstraktsust, mis väljaspool igasugu realsusest. Ka siin on looming võimalik, kuid siin piirid on palju kitsamad, kui kusalgil mujal, täiesti hr. Wahtra arvamise vastu. Kuid absoluutselt ilma realiteedita, kujuvõtmata, ei saa läbi abstraktno kubismki, ükskõik missuguses vahekorras see loodusega ei ole. Ja üldse fotograferimise hädaohust praegu kõnelda ei tarvitse, kunagi kunstiajaloo küll.

Hr. Wahtra kinnitas, et asja skeem, läbilõige (kondikava) on kunstiliselt väärtuslikum, kui asi ise. Siin peaks olema

Trükis olevast Vilmar Adamsi luuletuste kogust „Suudlus lumme“.

Just sellepärast tahan mina elada,
Et meie elu lootusetu on,
Et aidata ei saa meid palved ega jonn,
Et väike kraavike on i g a Rubikon,
Vaid haihtudes ant hingel' hellalt helada...

Just sellepärast tahan armastada,
Et armastus meil' midagi ei anna,
Et kargem ta ja julmim jumalanna...
Just sellepärast talle urje kannan,
Et elu u n e s tahan unistada...

Just sellepärast tahan mina laulda,
Et luulet kellegile pole vaja,
Et tulnud hingetud ja luuletumad ajad,
Ja kell kui kujukas inimesi ajab...
Kuid laulik lauluga veel ehib oma hauda!

Ma'i näe sind täna ega homme,
Ma'i näe sind enam ialgi.
Kas elu draama suur või komet
Ma'i tea. Sina liiati.

Ma saatsin vaksali — ei nutnud,
Sult midagi ei küsinud...
Las' vaimud viivad sull' mu juttu,
Mu hinge surnuks külmanud.

Kes pääle sinu suudab anda,
Mis andis sinu armastus!
Ma jõuan kõike ära kanda,
Kuid suur on hinge armastus.

Veel hõõgub mälestus mu rinnas,
Veel pilt — ja kümme ridagi,
Ent selles hämarlikus linnas
Ei sära enam midagi.

Suudlused.

Suudlused on laulud, suudlused on värsid,
Mis meil' meele jäänud taevalisel raal;
Suudlused on lilled, kelle hing on kärsik,
Et neid keegi nopiks vargsi õisel a'al.

Suudlused on pilved, valget lund kust kukub,
Askeldusist maisist unustust toov viin,
Suudlused on järved, milledesse upub
Surelikke soove surematu piin.

vastupidisel arvamisel. Loogiline, teadusline tunnetis baseerub sarnasel abstraktsel käsitlusel. Seegi on viimasel ajal sellest loobumas (induktiivne ja intuiitiivne metafüüsika, Simmel, Bergson).

Kunsti oluks on just individualiteet.

Otsida kubismi ja renessansi vahel vaimusugulust avaldusviisis, on kaunis kahtlane nii esituse järele, kui üldse.

Ka Egiptuse piramiidide tekkimine esituse järele on liig kaheldav, vähemalt kunsti ja kultuuri ajalooale vastuvõtmata.

Ja rahvusline kunst on täiesti mõeldav. Seda ei tarvitse otsida ja mõõdupuuga mõõta, ta avaldub iseenesest ja paratamatult. Võtke vene muusika, balett, india skulptuur, jaapani maal. Individualsus on, ja mida suurem see loovas isikus, loovat isikut kandvas rahvas, seda suurema väärtusega kunstitööde. Kuidas oleks hirmus kujutada, et Hiinas hakkaksid omi toa seinu kubistiliselt kaunistama ja jaapani Geishad muretseksid endile samas stiilis sissesääded, et itta, õhtusse, lõunasse ja põhja rännates ikka samased kunstiauldused eest leiaks, et mingit vahet pole itaallase ja laplase hinge värvinate vahel. Siis polekski enam loomingu. Luua võiks siis ainult üks rahvas — veel õigem — selle loova rahva üks esitaja, ja masinad paljudaks siis kogu ilmale ta loomingu.

Rõhutada üle kõige rütmi ja paigutust — mõlemad kujutava kunstiteose põhinõuded ja ka kompositsiooni põhiomadused, mis iseenesest mõistetavad igas teoses. Ainult nendega piirduda ei saa.

Nii kaua kui maalikunst ja muusika vastuvõetavad kahe täiesti erineva meelega: silma ja kõrvaga, on siin silla ehitamine vähe tagajärgi andev, kui mitte täiesti fiktsioon, abstrakne iseloomustus.

Ei ole mõtet nii väga toonitada arkidektuuri, sest seda on tahetud üldse kunstist välja jätta, või jälle aksepteeritakse ta alamal kunstilisel astmel.

Kuid nähtus kui sarnane moodsas kunstis, kus meele eelistatakse abstraktsust, joonte rütmi ja mängu, — on huvitav sellepärast, et sellega ollakse õhtumaal jõutud sinna samasse, kus alati ligi kahe tuhande aasta eest, enne algkristlikku mosaiiki. Olgu siin nimetatud selle üle võrdlusi esitanu Meier-Graefe, suurim modern maalikunsti arengu tundja.

Ilu kirjandusline ettekannete osa nähtavasti saavutas selle, mis taheti.

Joh. Schütz esines lüüriliste paladega, rohkem neist ainult kuulmise järele ei saa kõnelda.

Ettekandmisviisis ei suutnud keegi võistelda E. Hiir'ega. Mainitul on teatraalset esinemist, diktsiooni ja ka paatost,

Unustet pargin.

Tuul päeva südamesse valand und,
kui päike verihaavun maha laskus.
Õõ varjud sulatavad pilvelund.

Läeb läbi pargi kummaline askus,
kõn põispuude sünge sääd.
All tukub tiik kui roostetanud diskus.

Siin sõnajalad läbi põimvad teed
veel aimatavat. Tummalt haardub itta
hallpaju rida lehekõhnad pääd.

Ning lindki laulden hõiskand keele kitta —
kui eksimusen arva kilgahtab.
Hääl kostab nagu küsi tühjund kotta.

Ja alles siis, kui puhe taevan loidab,
kuu läbi puude nukralt vilgahtab
ning vaskse silma roosten tiiki heidab.

Joh. Schütz.

Akadeemilise Kirjandus- ühingu dramaatiline toimkond.

Selle kuu lõpul esineb Ak. Kr.- dramaatiline toimkond A. Strindbergi „Kameraadidega“ Vane-muises. Nii kirjanik ise — moodsa kirjanduse lugupeetavamal kohal, nii ka nimetatud teos, kus risttule ja üdis lõikamise alla võetakse küsimusi just tähtsaina meile: kas on armastus, või pole seda? Kas on võimalik abielu, mis tugeneks ainult sõprusel? Kuidas kujuneda võib abielu, kui mees ja naine võrdselt kõrvuti, ühel alal töötavad?

Lootes osavõttu just meie akadeemilisest perest a Tartu kunstnikkonnast, on lavastama asunud ülalnimetatud teost, mis saab ka Ak. K.-ühingu dramaatilise toimkonna esiksammuks lavakunsti

mis mulje jätvad, nagu kuulata oleks vähema teatri innukat lavakunstnikku, kes futuristliku klosolaalia kaudu kuulajais üldise hääkskiitva naerulagina välja kutsus.

Järna, nagu tähendasin esitas stseene näidendist, iluselt filosoferivast. On häbaohtlik esineda lasta inimvaimu suurkujusid, nagu däämoni, saatanat jne., et ei satuta mõtetusse filosoofiasse, sisuta allegooriasse. Enne Dantet kirjutasid isegi tähelepanuväärseid sõnakunstnikke allegoorijaid põrgust, kuid ainult „Divina comedia“ on alal hoidud. Suured, liikval olevad kujud asetavad liig suuri nõudeid algaja vastu, ja parem oleks neist kõrvale hoida. Ka teeksin märkuse avaldusviisi või moraalse tooni kohta. Lasta kõnelda nonne „seksuaalsest kiimalusist“, „raskejalgsusest“, „abordist“ jne. — polegi eriline julgus, sest praegusel ajal juletakse kõigist kõnelda avalikult, suur em julgus on neist mitte kõnelda.

Klaveril palad olid väärilisiks vahelülideks.

Üldine mulje oli lõbus, ettekanded sundisid seisukohta võtma — olid seega ikkagi kaasahaaravad, kuigi piiratud ulatuses.

J. P.

Dr. phil. A. Saareste

Esimene keeleteaduse doktor Eesti ülikoolist.

Laupäeval 1. nov. 1924. a. oli Tartu ülikooli filosoofia teaduskonnas avalik drnd. Saareste doktori väitekirja kaitsmine. Väitekirja oli kirjutatud teemile: „Leksikaalseist vahe-kordadest Eesti murretes“, mis ilmus umbes kuu aja eest trükist. Töö esitab endast põhjaliku uurimuse esimest osa. Oponentidena esinesid Läänemere-Soome keelte prof. dr. phil. L. Kettunen ja Uurali keelte prof. dr. phil. J. Mark. Väitekirja kaitsmine kestis ligi 5 tundi. Promotsiooni lõpp kujunes pidulikumaks, kui ükski varematest. Noorele doktorile ning ta abikaasale annetati rohkelt lillesid ning asetati sellejärgi pärgadega ilustatud autosse.

Saatjatena sõitsid temaga kaasa meie noored keeleteaduse magistrid, kes kõik pidulikult valgetes üldmütsides olid ilmund. Auto liikuma hakkamisel kostsid perekalt üliõpilaskogult elavad meelevaldused.

A. Saareste on oma hariduse saanud algul, 1901—12 a. Tartus, Aleksandri gümnaasiumis. Selle lõpetamise järgi astus ta Tartu ülikooli, kust hiljem Helsingi läks. Pääle täiendamist Geneve ülikoolis lõpetas ta Tartu ülikooli 1921. a. kevadel mag. phil. astmega.

Koleduste saar.

Motto: „Parem paneme juba akadeemilise spordipöe kinni, kui teda nii peab vee peal hoidma.“
Katkend ilmavaatelistest referaadist „Kosmoloogilised põhitprobleemid.“

Olen sündind põhja-Põltsamaal, koolis käind seal-samas ja tulin nüüd Tartu akadeemiasse kõrgemat haridust saama. Olen väga tõsine inimene ja ostsin kohe „Üliõpilaslehe“, mis siin Tartus praegu ilmub. See oli küll juba 9-s number, aga selle eest väga kasulik number. Sain sealt omale ilmavaate, olen selle eest „Oldermanile“ tänulik (kuigi ma kordagi pole kokku puutund ega tea, mis see nimi tähedab).

Mul on aga hea sõber: Mikkkel Jürgenson, kes siinsamas sama ameti peal, kui minagi, et ta on tõrts uhkem ja õpib juurat (mina hakkasin agronoomiks, sest ma õkitan natuke, ega saa kohtus kõnesid pidada). Ja tema tuli kord minu poole — olin parajasti oma ilma-vaate kallal töös, millega jõudsin juba ühiskonna ehitusenija hakkasin kapitalismi vaatama, kas ta ka kõl bab, või nii — ja ütles, et „ia küll, see on tore ka, kuid tule, lähme, ma näitan sulle ka akadeemilist seltskonda! Sa puurid ja tuhuid siin, aga nina sul omal vesine ja lipsu põlegi — mis student sa nii oled! Tule, pane omale teised püksid jalga, sokid ka saabastesse ja lähme ometi ka ilma vaatama. Muidu kleepud siia tooli külge kinni ja hakka siis sind siit sooja veega lahti kangutama.“

Ma ütlesin küll, et mul pole aega sihukestele asjadele, et mul veel terve pikk ilmavaate tabel läbi võtta ja et kui ma õhtu ära raiskan, siis seda tööd mu lapselapsedki ei jõua lõpuni käsitleda, kuid ta naeris ülbelt ja ütles „ia küll, see on tore ka, kuid sa pead ka lustlik student olema, pead cantust tegema (laulis kohe: „kui ilma sünnib inime, siis on ta loll ja unine“) ja mis sa siin ikka konutad, tuba heeringalõhna täis (mul oli

Sotsiaalne ja tervishoidline hoolekanne Tsheho-Slovakkia üliõpilaskonnas.

Tsheho-Slovakkia on maa, kus üliõpilaste arv ammu ajast kõrge on. Enne ilmasõda oli sotsiaalne hoolekanne siiski vähe arenend. Selle arenemine algab maa iseseisvaks saamisega a. 1918.

Missuguse kitsikuse ka Tsheho-Slovakkia õppiv noorsugu on pidand läbi tegema, näitab 1921—1922 a statistika ülikoolide kohta. 50% üliõpilasi tulid keskseisustest, kes nüüd proletariseerund on, ju 20% proletaarlistest perekondadest. Tsheho-Slovakkia ülikoolides õpib praegu 26.490 üliõpilast, neist 20.603 Tsheho-Slovakkia alamad. Statistiliste andmete põhjal on üliõpilase keskmine tarvitus 400 Tsh. krooni kuus (umbes 4.500 Emk.), mis on kõige vähemalt tarvis paljaks äraelamiseks, ja kui meie rehkendame, et proletaariline üliõpilane midagi kodunt ei saa ja üliõpilane keskseisustest 200 krooni kuus, siis on umbes 45 miljoni krooni aastas tarvis, et üliõpilaskonda elatis miinimumini kindlustada. Kuid riigieelarves on üliõpilaste kui ka keskkooli õpilaste hoolekandeks kokku ainult 10 miljoni krooni ettenähtud.

Loomulik, et sarnane seisukord üliõpilasi omaabi poole pöörama sundind on, ja Tsheho-Slovakkia üliõpilaskond on osand siin kõige eeskujulikumaid tagajärgi saavutada, teisi maid kaugele taha jättes.

Sotsiaalne ja tervishoidline hoolekanne teostub kolme faktori läbi: üliõpilaskonna keskkorraldus, seltskond, riigivalitsus. Üliõpilaskonna keskkorraldus nõuab, et igal üliõpilasseltsil maal (mis vastab umbes meie üliõpilaste maakondlikkudele kogudele ja mille liikmeks on ka keskkooli õpilased) oleks oma sotsiaalne komisjon. Samuti on üli-

õpilaste sotsiaalsed komisjonid kõigis ülikoolides iga teaduskonna üliõpilaskogu juures. Maakondlikud ja teaduskondlikud üliõpilaskogud üksikutes maades (Böömi, Määri, Slovakkia) moodustavad liidu.

Ka liidu on oma sotsiaalne komisjon, kelle ülesandeks on üliõpilaste sotsiaalse ja tervishoidlise hoolekande juhtimine sel maal. Kolm nimetatud liitu moodustavad Tsheho-Slovakkia üliõpilaskonna keskkorralduse, kes sotsiaalse hoolekande ülesanded vastava toimkonna peale pannud. Viimane juhib üliõpilaskonna-omaabi ettevõtteid ja hoolekande tööd üle kogu riigi.

Hoolekannet teostatakse kolmes sihis: 1) materjaalne kindlustus õppimise ajal, 2) tervishoidline hoolekanne, 3) õpeabinõude muretsemine.

1. Materjaalse toetusena muretsetakse üliõpilastele korterit, ülespidamist, ihukatet ja antakse rahalist toetust!

Korterikriis on peale ilmasõja väga teravaks muutund. 1919 aastal oli suur osa üliõpilasi sõdurite barakkides. Riigi ja seltskonna rahalisel toetusel hakkas üliõpilaskond ise omale elumajasid ehitama. Nii ehitati 1919 aasta Praagas Masarykkolleeg 300 üliõpilase jaoks. 1921 aastal lõpetati üliõpilaskolonii ehitus, kus tähendas puust paviljonis on aramähatatud üle 600 üliõpilaste. Tuba on 2 isiku jaoks; naisüliõpilaste paviljon eraldi. Korter maksab 80 krooni kuus, s. o. umbes 70 krooni vähem kui eramajades. Selle kolonii ehitas üliõpilaskond enesele täiesti omal jõul. Veel praegu töötavad üliõpilased spordi platside ehitamise kallal.

Slovakkide jaoks on ehitatud Stefanikkolleeg, kus 90 üliõpilast mahutatud. Naistekolleeg on 30 naisüliõpilase jaoks sisseseatud. Peale nende oli Praagas juba enne sõda H'ävakolleeg 200 üliõpilase jaoks.

küll heeringas seitungis Schopenhaueri kaanel), sind peab ometi natuke lihvimä! Lütka omale lips kähku ette ja tule!"

Ma pidin küll vastu rääkima, kuid ma õkitan natuke ja ei saa sellepärast kõnet pidada. Nohisesin siis päris tükk aega, kuid viimaks ei aidand muud, kui tegin nii, nagu ta käskis ja kooberdasime kahekesi välja.

Teel naeris Jürgenson kogu aeg, löi mulle ikka paadsti! vastu selga ja küsis „noh, ia küll, mihuke on parem, kas kapitalism või ootsialism?“ ja hõikas ikka vahele nagu kukk „smollis! fiduutsit!“

Mis ma pidin tegema ta polnud ju veel bioloogilisi probleeme tundma õppind, kuidas võisin siis talle kapitalismist kõnelda, pealegi ei teadnud ta ühiskonna ehitusest midagi. Lüksin siis niisama ta kõrval, sirutasin ikka vasakut jalga — mul on seal juba kolm aastat tagasi jooksa — ja mõtlesin, et oleks võind ikka kodus kõhu täis süta, ei tea, kas sealt saabki, kuhu ta mind viib.

See polnudki kaugel. Vedas mu varsti kuskile sisse, võttis mu käest 300 marka, ostis piletid ja tiris trepist üles.

Nojaa — ja nüüd tuleb see asi alles. Ei saand esiti arugi, mis see on. Muudku üks surin, murin, kilkamine ja siganine. Mustade näokatetega naised alasti ja peaaegu alasti hollasid must mööda ja mehed

järel, käed sirakile ja lõuad ripakile. Kohe trepi juures istusid laua ümber suur hulk rahvast, üks ühe, teine teise süles, loopisid õlut põrandale, karjusid, türgasid ja musutasid — ikka läbisegi ja segiläbi.

Mis ma pidin tegema. Ei ma mõistnud häältki teha. „Siuke kole rumal koht“ mõtlesin ainult. Aga Jürrisson juba mõistis siin olla. Ta haaras ühelt paadekostütumis pisikesest plikast kinni — meie pool on siukesed paadepüksid — tegi keelega klõksti! ja ütles „vat kus kena tots, löö külge Paalbärk!“ Plika ka kohe mu kaenla alt kiinni ja näpistas mind käevarrest, omal must mask ees. Ma muudku nohisesin ja sihuke veider tundmus oli. Aga juba tuli üks suur, hirmus pika ninaga mees, haaras plika ümbert kinni, vinnas ta sülle ja tormas kuskile ära, ise ütles ainult „ega see sinu professor põle, joo parem üks klahv viuna!“

„Las läheb piäle, küll ma kraban sulle ühe teise,“ ütles sellepeale Jürgenson ja tiris mu läbi rahvasumma kuskile üle läve.

Oli ilmatu suur saal ja rahvast koledasti täis. Õhk oli nii paks, et mu tuttav heeringalõhn muutus päris armsaks. Pime oli, ainult mingisugused punased tuled põlesid kuskil (nüüd mäletasin, et väljas ukse ees põles ka suur purnane tuli) ja üleval löi keegi koledast trummi. Ja kogu rahvas tantsis, ikka plikad mustade nägudega ja oma näoga poisid — mingisugust imelikku

Ka toitmine on nende ühiselumajade poolt. Hind on: korter ja ülespidamine 100—153 krooni, ilma õhtusöögita 90 krooni kuus.

Kuna Praagas 1951 üliõpilast õpib, siis on seal 3 üliõpilaskööki: „Studentsky Domov“ (üliõpilaskodu) 4000 lõunat päevas, „Menia Academica“ 1000 lõunat päevas ja „Akademicky Dum“ (akadeemiline maja) 2000 lõunasööki päevas. Õhtusöögid umbes poolel määral. Lõunasöök maksab 3,5 krooni, õhtusöök 3 krooni, tühiselt 50% odavam kui privaat.

Ihukatet murelsetakse kõige vaesematele keskliidu hoolekandetoimkonna poolt, keskmiselt 600 üliõpilasele iga aasta. Peale selle on paljude äride ja ettevõtete poolt üliõpilastele teatud hinnaalandus kindlustatud.

Rahalise toetuse andmiseks on vastavad fondid, kust antakse üliõpilastele kas toetust või protsendita laenu.

Üliõpilaskonna keskliidu juures on asutatud Jarnikfond kõigi Tšecho-Slovakkia üliõpilaste toetamiseks. Fondi peab üleval riik. Toetuse summa on 100—420 kr. kuus isiku kohta. Toetust saavad kokku 580 üliõpilast, nendest Praaga kohta 310. Peale selle on rida vähemaid fonde. Riigistipendiumitest said 1922—23 aastal 300 üliõpilast toetust keskmiselt 100 krooni kuu kohta.

Juba Austria tagakiusamiste ajal asutasid tšehi isamaalased kaks fondi, Husi ja Radhožti nimelise, laenu andmiseks üliõpilastele, mis peale ülikooli lõpetamist tagasi pidi maksetama. Praegu antakse nendest üliõpilastele toetust keskmiselt 70 krooni kuu kohta, mõlemast fondist kokku 400 üliõpilasele. Husi fond on 50 aasta jooksul üliõpilastele üle 1.250.000 krooni välja jaganud.

Protsendita laenu annab keskliidu hoolekandetoimkonna fond. 1923 aastal ulatasid need laenud üle 140.000 krooni.

Brao's (Brünnis) on ühiselumaja 500 üliõpilase jaoks. Avati alles 1923 aastal. Korter maksab 40—100 krooni

tautsu, millest päris rumal maik suhu imbus. Ja kogu rahvas tollerdas ühe teise otsa komberdades, plikad jooksid, kilkasid ja siplesid, kui hullud. Ja kogu rahvas higistas, näod leemetasid ja jõllitasid. Ja kogu rahvas oli purjus, oigas ja ähkis.

Ei ma mõistnud midagi teha. Jürgenson vedas mu keset seda pudru ja pani mu ühe loorberi alla istuma. Ise vajutas enese keset rahvast, haaras ühe pikapatsilise kinni ja juba ta keerutas, et polnud enam nähagi.

Nii istusin seal tõllakile, pühkisin vahepeal prille ja nuuskasin nina ninarätikusse. Üleval löi aga keegi kole kõvasti trummi ja vahest oleks nagu kuskilt muusikagi kostnud.

Istusin tükk aega ja viimaks tuli Jürgenson. „Ja küll, ega mudu põle siin ka kedagi, lähme viskame mõned kärakad.“

Ma läksin ka mõtlesin, et saab siis ehk kuidagi rutem minema. Ja kui me endid suure hädaga ukse poole surusime, küsisin õige Jürgensonilt: „Kuule, mes siin on siis?“ Ta naeris, lõi mulle paatsti! vastu selga ja ütles: „Kas sa siss ei tia, see on akadeemiline maskepall! Siin on kõik tudengid koos ja nalja marudasti!“ Nohisesin ainult, ega teadnud enam midagi öelda.

Aga seal edasi oli päris põrgu. See oli sada korda hullem, kui maal kõrtsituba. Õlu jooksis sorinal mõõda

kuus ehk keskmiselt 70 krooni vähem kui privaat. Toetus fondidest tuleks nimetada — „Hlávka“ tehnika üliõpilastele ja „Bráf“ õigusteadlastele. 1923 aastal andis „Hlávka“ 171 üliõpilasele 39.390 krooni toetust.

Bratislavas on üliõpilaste ühiselumaja 200 isiku jaoks, kus korter 50—100 krooni kuus odavam kui eramajades. Peale Jarnikfondi on Slovakkia üliõpilaskonna jaoks veel Palfyovská zakladina fond asutatud, mis toetust annab keskmiselt 150 krooni kuus 150 üliõpilasele.

Mis kõigi nende ettevõtete valitsemisse puutub, siis võtavad sellest osa üliõpilaskond, seltskond ja riigivalitsus. Summade saamiseks aitab kaasa nii valitsus kui ka seltskond. Mõned fondid (näit. Jarnikfond) peetakse valitsuse poolt täielikult üleval.

Töö murelsemiseks üliõpilastele on Praagas tööbüroo. Selle kaudu said 1923 aastal osalist teenistust 945 üliõpilast (tunnid, tõlked, kantseleitööd).

Üliõpilaste sotsiaalse hoolekande küsimuse tagajärjekaks lahenduseks on tarvilikuks tunnustatud, et riikline statistika büroo vastava statistilise aktsiooni läbi viiks.

2. Terviseline hoolekann. Ülikooli-linnades sünnib üliõpilaste ravitsemine Krombholz'i kapitali kaudu. Igas haigemajas on üliõpilaste jaoks oma ruum, mis selle kapitali kulul üleval peetakse. Siiski ei jätku sellest kapitalist, mis end eriti tunda annab tiisikuse (30%) ja suguhaiguste korral.

Praagas ja Brünnis on üliõpilaste jaoks tervisparanduse asutused sise ja suguhaiguste jaoks, mis tervishoiu-ministeeriumi poolt üleval peetakse. Nendel asutustel on tarvilikud ühendused sanatooriumite ja supelusasutustega.

Suvepuhkuseks korraldab üliõpilaskonna keskkliit üliõpilastele tervishoiu-ministeeriumi kaasabil vastava paranduskohad.

3. Üliõpilaste varustamise õpeabinõudega on üliõpilasteühingud ja ülikoolid oma ülesandeks teinud, selleks iseseisvad kirjutused luues.

lauapaberid maha ja tümber ringi muudku joodi, hõisati ja kriisati laulu. Ikka needsamad musta näoga naised ka ja mõni oli omal juba maski ära võtnud ja jõi nüüd niisama õlut. Ja üks mudu kena mees oli hüpanud laua otsa ja laulis ikke: „Tudengi elu on kullane... valerii valeraa!“ Ühe teise laua taga magas teine mees, nina vastu lauda ja ta sõber, või kes, rääkis tühele naisele „Vaata kus jõi enese sirakile! Noh, prosi! ja anna üks musu ka!“

Ei ma nüüd enam võind. Otsustasin äkki ia kindlasti. Tõmbasin enese Jürgensoni käest lahti, sumasin läbi rahva, otsisin kuskilt trepi ja tuhknai! uulitsale. Seal panin mütsi pähe (ta oli mul põues) ja leekisin kodu poole.

Nüüd küsin ma avalikult: mis see siis õieti on? Kas üliõpilased teavad, et sihukene akadeemiline kolledus on olemas? Ja kui teavad, siis — ja siis ei mõista ma mudud öelda, kui: „teil, peenikesed, seltskonna „lihvitud“ liikmed, on palju rohkem seda matslikku labasust, kui kõige harimatulmal inimesel. Presitud püks ja siidilips ei tähenda midagi.“

Juhan Pahlberg,
ilmavaatega tudeng.

Eesti isiklik koosseis.

X. Krokodill.

8.

PARTEID.

Jätiseid on iga ryhma ridades —
sotsid neid „väerinda“ välja heidavad,
kodanlased kroonupotti peidavad.

9.

POTIPÓLLUMEEES.

Kui poliitilise hypodroomi õnnemängus
puhastverd parteilik traavel sammugi ei sõida,
omavalitsus- ei yhistegevustäkk võida,
siis on „kogu“-mehe riigivanker kriisi kängus,
siis ta norus lõikuspyha-kronu selga ronib,
mingist „Kristjan (!!) Robertist“ kui tree-
nerist veel sonib.

10.

RIIGIMEES.

Tudengist > filistriks
miilitsast > ministriks
sotsialistist > politistiks
idealistist > karjeristiks
intellektist > paragrafiks
homo sapiensist > ahviks

11.

RAHAMEES.

Välituru võitmiseks
petab briti pank,
siseturu õitsemiseks
kukutab taas marka,
riiki röövib yksinda
rügi enda huvita —
sellepärast purjed tal
ikka rahvuslipu all.

12.

KULTUURTEGELANE

Vändra raba taim,
Koodi-Jaani kaim,
igast asjast aim —
nippe-näppe vaim.

(Järgneb.)

Mikspärast eelistada Üliõpilasköök erasöögimajade ees ja missuguses suunas väljaarendada tema tegevus tulevikus?

(A. Öunapuu, Majandustoimkonna juhataja).

Juba mõnda aastat tegutseb Ü-köök T. Ü. Edustuse Majandustoimkonna juhatusel ja korraldusel, kuid kõigi selle tegevuse perioodi kestel ei ole peaaegu tema tarvitamine massiliseks muutunud; ta ei ole suutnud võita üldist tunnustust ja poolehoidu. Lõunal käijate arv on väga kõikuv olnud: 600—50 inimeseni.

Meie teame, et Ü-köök kutsuti ellu selajal, mil toitmise võimalused kõige raskemad olid; mil toitmisküsimus oli päevaküsimus. Ü-köök kutsuti ka selleks ellu, et reguleerida ühtlaselt välispidist toetust nende vahel, kes seda nõudsid. Loomulik, et sel ajal sööjate arv maksimaalne ja rahulolemine Ü-kööbiga suurem oli. Ta oli selajal kui Ameerika onu. Üle lahe rohkesti hinnata toiduproduktidega Ü-kööki varustas ja toitmise võimalused erasöögimajades äärmiselt raskendatud olid. Sel ajal ruttas igaüks hää meelega Ü-kööki lõunale. mitte ükski üliõpilaskond ei tänanud Ameerika onu, vaid ka armsad koduloomad ohkasid tänu tundes kui kõht riisi pudru või muud täis oli! Need kaunid ajad ei tule niipea tagasi! Nüüd on olukord sootuks teine ja

seepärast peab ka Ü-köögi tegevus normaalseks, praegusele olukorrale vastavalt muutuma.

1) Miks ei ole Ü-köök rahuldanud lõunalkäijate nõudeid?

Minu arvates on selleks mõõduandvad olnud päale ette toodud mõtete, kahesugused põhjused: a) välised, b) sisemised.

Välised põhjused:

1) Ü-köök on kuni stügissemestrini annud ainuli ühesuguseid, ühehinnalisi ja vähese vaheldusega lõunaid. See on olnud ka üheks põhjuseks, miks lõunal käijate hulk on kokkukuivand. Ü-köök on sarnanend sõdurite kasarmule, kus iga-ühetele antakse üks ja sama portsjon lõunat, alguses isegi nõuti lõuna saamiseks kvoorumi (8 inimest). See ei vasta praeguse aja nõuetele. Ü-köögis peab mitmekesised ja mitmesuguse kvantiteediga ja kvaliteediga lõunaid antama, siis võib ta ligi tõmmata suuremal arvul üliõpilaskonda. Viimaseid põhjuseid arvesse võttes ongi nüüd mitmehinnalised lõunad ja toituda valik ja vaheldus sisseseatud. Mõni on minule etteheintud, et sellega saab ühtlus üliõpilaskonnas lõhutud, kuid mina arvan vastupidi, et sarnase ümberkorraldusega suudame ligi tõmmata suurema arvu üliõpilasi, mis just koondab ennem kui lõhub meie üliõpilasperet. Uus korraldus on ka seda tõestanud ja seda peab ka tulevikus silmaspidama.

Vanemuine.

Calderon de la Barca „Elu on unenägu“ ja G. Hauptmanni „Põhjavajund kell“.

Võtaksin siinkohal sõna Vanemuines sel poolaastal kahe lavastuse kohta, kuigi juba mõlemad kas lavalt juba kadund või kadumas.

Sisuliselt — romantilis-allegoorilises, sümbolistilises hingedõhus ja kandedõus — tekitavad mainitud teosed huvitavaidki võrdlusi. Ja kui arvesse võtta, et Vanemuises vana inertsooni järele lavastusi antakse realistlike kirjandusteoste kaudu, siis omavad need kaks teost selle oma teisevoolulikkusega teenitud tähelepanu. Ka on need teosed kirjandusliku hinnaga seisukohalt vaadates kaugelt paremad teistest selle aastalisest lavastatud teostest — veel rohkem, need kuuluvad paremate hulka Vanemuise kogu mineviku repertuaaris.

Ja lõpuks, nende kahe lavastuse kaudu on Vanemuine annud oma võimetest kvintessentsi enne liitumist Draamateatriga.

„Elu on unenägu“ J. Pöderi lavastusel, oli täiesti midagi uut Vanemuise laval (seni pole temast üldse sõna võetud).

Siin tõusis esikohale deklamatsioon, suur joon, jõurikas shest — endise kidura realistlike elu kujutamise asemel.

Pea kinnitama, vana traditsioon segas tuntavalt. Ei juletud anda pateetilist täit laulevust hääles, sõnakõlalist instrumentatsiooni, hääle värinat — vaid hoiti

kinni mõttest, sisust; mõttelisest tõlgitsemisest. See oli ilmselt poolpateetiline stiil, ja seega veel mitte täielik.

„Põhjavajund kell“, B. Kusbocki lavastusel — oli siit samm edasi. Tõsi, siin tundus juba maneeeri hädaoht, operetlikku õonest laulvust, kuid see oli julge samm, kuigi mitte sisemiselt küllalt läbituntud, täielik, kuid ta oli samm edasi.

Ka ühe õnnestand paremuse taband oli rohkem Kusbocki — ta kasutas ära noori jõude, kellede näitlemiskäsitlus ei olnud veel raamitud realistlike enese-ülestamisega.

Kui J. Pöderi ansambl oli kindlam, siis B. Kusbocki oma stiilsem, kui esimene taotles ürgsust, jõudu; siis teine lüürikat, teatraalsust. Just viimast — teatraalsust oli Kusbocki'il rohkem.

Esitan ainult võrdlusi ja iseloomustusi, jättes kõrvale emmakumma ülemale säädmise, sest mõlemad väärivad vähepakkuvais Vanemuise lavastusis tähelepanu. Ja mõlemad on ikkagi eriilmelised.

Mis puutub dekoratiivsusesse külge, siis Vanemuise oludes peeti „Elu on unenägu“ lavastuseks, mille jaoks küllalt kulutatud. Kuigi näitejuhatus sellega ühel arvamisel olla ei saand — omalt poolt pean seda toetama. Kuid see oli siiski kulukam lavastus Vanemuises. Dekoratsioonid mõlemas lavastusis on V. Haas'ilt, kuid „Põhjavajund kella“ omad näisid mõjuvamad. Vististi tuleb seda noore areneva dekoraatori arvele panna. Kuid dekoratsioonide kohta tähendaksin üldiselt, et hra Haas kuidagi realistlikest nikerdusest liig kinni hoiab (või on siin ebamaitse surve!), liig esile tükib asi ise, mitte kogu tagasein. Ja asja toon — tahetakse jällegi tabada

2) Üliõpilaskonna nõudmised on Ü-köögi vastu endiseks jäänud, kuna väline toetus Ü-köögile on ära langend, seega on tema näiv enamsoodsus teiste söögimajade ees võrreldes väike. Meie üliõpilased ei oska tihti hinnata toidu väärtust. Pääasi et toitu küllalt ja maitsev oleks. Ü-köögis saab vastupidi rõhku pandud just toidu kvaliteedi, mitte kvantiteedi pääle. Läänud kevadel oli küll veidi teisiti, siis puudus igasugune paranduse võimalus. Ü-köögis lõunakäijate arv on ka praeguselt võrdlemisi väike. Kõigub päevas 150 ümber. Väiksearvu sööjate juures kasvab % toidupäält kõrvalkuludeks ja see mõjub omakord toidu kvantiteedi ja kvaliteedi pääle, sest peab rehkendama, et kõiki köögi-¹pidaja ei hakka enda taskust juurde maksma. Nii läheb kõik allamäge ja parandada on raske. Kui kord usub Ü-köögi sisse kadunud, siis on raske tema tegevust uuesti alustada. Seda võib näha kõige paremini praegu. Üheski söögimajas ei ole vist paremail tingimisel toitmine võimalik, samuti ei või välise sisseseade kohta ka praeguselt miski öelda. Kõigi paranduste pääle vaatamata kasvab sööjate arv Ü-köögis väga visalt.

3) Üliõpilaskonnal puudub küllaldane usk ja lugupidamine enda ettevõttesse, samuti ka Ü-köögis ja see takistab üliõpilaskonna ettevõtete arendamist. See on ebanormaalne nähtus, see peab kaduma ja üliõpilas-

konnast peab kujunema tütlane Eesti üliõpilaskond kes tunneb kaasa kõigile üliõp. rõõmudele ja muredele. Üliõpilane peaks endale selgeks tegema, et ta eestkätt peab toetama üliõp. enda ettevõtteid, nii nagu ta tihti püüab maamehele selgeks teha, et maamees peab eestkätt rahvamajanduse enamsoodsuse seisukohalt tutvunema. Ü-köögi suhtes peab tähendama:

a) Üliõpilaskond ei oska küllalt hinnata toitude väärtust, vaid paneb rohkem rõhku maitsevusele. Erasöögimajades tehakse toidud maitsevaks igasugu kunstlike ainetega, kuna seda Üliõpilasköögis eriti mitte ei tehta, vaid pandakse rohkem rõhku selle pääle, et toit valmistatakse kõige paremast ja toitvast materjalist.

b) Üliõpilane rehkendab väga ajaga. Aeg on raha. Ta läheb lõunale lähemasse söögimajja ja mis loeb vast see 5 mrk., mis lõuna Ü-köögi odavam tuleb, see ei maksa ajaraisku ja saapatalla kulu.

c) Üliõpilane ei pane ka vist rõhku toitude valmistamise pääle. Kui toidus otsekohe midagi ei määra — hää küll. Minul isiklikult oli juhus käia ükskord söömas söögimajas, kus ka tudengid lõunal käisid ja mis ma nägin. Selles samas pajas, milles suppi keedeti, keedeti ka musta pesu, toiduvalmistamine sündis äärmiselt mustuses, aga teised tudengid käivad vast veel praegugi mõned sääll lõunal. Väliselt kaunis rahulolev, kes lähemalt ikka järeleuurima hakkab. Ü-köögis sarnane

kohalikku, asjaomast värvi (Lokalfarbe) üldsuse kahjuks. Ja see pruun ikka!

Kompositsioon ei ole üleni suurejooneline, ütleme dekoratiivne, vaid on plastiline, asjade kokku tassimine. Siin loomulikult ei saa seni etteheita, kuni iga lavastuse jaoks valmistatakse oma erised dekoratsioonid. See paratamatu nõue lavastuste juures ei ole Vanemuisele ainelistel olude tõttu kunagi olnud vastu võetav.

Viimase (üalnimetatuist) lavastuse vooruseks pean valguse kasutamise mõistmist, ja selle kaudu teatraalsete efektide saavutamist.

Meie teatrites üldse pannakse seni liig vähe valgustuse pääle rõhku. Eriti valgustuse vastane on Estonia põhimõtteliselt — kaldudes klassilise käsitluse poole.

Moodsas teatris tuleks aga suurem tähelepanu omastada siia, sest valgustusega on võimalik äärmuljet palju tõsta ja seda osati „Põhjavajund kella“ lavastuses. Peaksin valgustuse efekte selles lavastuses kõige küpsemaiks saavutusiks (ka poosi taotlemine), kus küllalt hästi demonstreeriti värvilisi üleminekuid töö mee'oolule vastavalt kas teadlikult, või intuitsiooni kaudu. Vähemalt Vanemuise operett võiks siit õppida.

Piirduksin nende üldjoontega, sest käesolevad raamid ei luba peetuda näitlejate juures sugugi, ja päälegi oleks see hilja

J. Pert.

asi ei ole mõeldav. Ü-köögis valitseb toitide valmistamisel äärmine puhtus, mida ma olen piinlikult maksma pannud ja see tohiks ka haritlaskonda ligi tõmmata.

d) Ü-köök asub kõrvalises kohas ja see takistab tema laiutamist tegevuses. Kahtlemata ettetoodud põhjus on väga mõõduandev, sest kes ikka hakkab südalinuast Toome orgu lõunale tulema, kuna söögi-maju lähemalgi.

e) Ü-köögi juhtimine ei ole küllalt järjekindel ja asjatundlik olnud. Ü-köögi tegevust on senini juhtinud T. Ü. Ed. Majandustoimkond, tegelikult tihti ainult toimkonna juhataja. Majandustoimkonna juhatajad on aga senini end tihti vahetanud, väljaarvatud 2 viimast aastat. Selle tagajärjel on Ü-köögi juhtimine puudulik olnud. Iga toimkonna juhataja peab umbes 2 kuud enne tutvunema endise korruga, kui ta võib esimesi asjalikke korraldusi Ü-köögi kohta anda. T. Ü. Ed. liikmed valitakse 1 aasta pääle. Seega võib üks isik Ü-köögis tegevust juhtida paremal juhtumisel 1 aasta ühes tutvunemisajaga. See aeg on liig lühikene, silmaspidades seda, et Majandustoimkonna juhatajaks pole võimalik olnud senini valida asja vastu küllalt huvitatud isikuid, väljaarvatud üksikud erandid. Ei ole saadud valida ka isikut suurema praktikaga majanduslike ettevõtte juhtimises. Tulevikus peaks alati silmaspeetama, et just Majandustoimkonna juhatajaks valitaks asjashuvitatud ehk vilunud isik, peab võimaldatama tegutsemine kauemaks ajaks. Samuti peaks Üliõpilaskonna põhiseaduses võimalus ette nähtama

Vanemuise ja Draamateatri ühinemise puhul.

On ju küllalt kuulnud kaebtusi, et Tartus puudub korralik teater. Vanemuisele on ju aastate kestel küllalt ära teenitud etteheiteid tehtud, ei taha neid siin uuesti korutama hakata. Kuid tõsiasi on, et Vanemuise teater praeguses olukorras ja sarnase ilmega — õieti ilmetusega — meie intelligent publiku nõudeid kuidagi rahuldada ei suuda. See on põhjuseks, miks just intelligent klass Tartus teatris käimast kas täiesti loobund on, ehk seda väga harva teeb.

Tartus on praegu umbes viistuhat üliõpilast, ainult üliõpilast, veel peale selle ülikooli õpejõud ja teisi ülikooli ümber koondunud haritlaste pere. Millise tugeva intelligentsi grupi moodustab juba see kogu. Ja see intelligents vajab hääd teatrit, väärtuslikke lavastusi. Need, kes Tartus ju aastate jooksul teatrist äravõrdund ja ka need, kes väikesest linnadest ja alevitest siia kokku tulevad, ei suuda mõista, kui tähtis tegur on teater, milliseid elamusi ja ergutusi võivad anda väärtusliste lavateoste vastavad ettekanded. Need pakuvad tõsist naudingut ja rikastavad suurel määral. Teater saab samuti vajaduseks nagu kirjanduse lugemine ning arendab sama võrra.

Meil Eestis polegi ju täiel kunstikõrgusel seisvat teatrit — kus võikski seda nõuda. Meie lavakunst on ju nii noor, üks noorimaist kunstialadest: kahte aastakümnetki pole vana meie kunstiline teater. Ja selle lühikese aja jooksul on tehtud ära küllalt tööd, on mindud hiigla sammul edasi-

toimkonna juhatajaks väljaspool, kui Edustuse liigete seast vastavat isikut ei leita. Praegu on põhiseaduse muutmise käsil ja seda näpunäidet tuleks arvesse võtta. Isegi nüpalju hoolt ei ole Ü-köögi vastu üles näidatud, et sisseseade eest, mis hävines, nõuti raha välja. Raha tarvitati mõne välisesituse või vastuvõtu pääle ja nii on Majandustoimkond annud üldisesse kassasse senini umbes 80.000 mk. See on omapärane toetus Ü-köögile. Ma ei taha seega ütelda et Üliõpilaskond kaudselt ei toeta Ü-kööki. Sarnast nähtust olen püüdnud kõrvaldada, vähemalt et edaspidi see ei jatkuks mõneks ajaks. Näht on ka esimest korda Ü-köögi sisseseadeid täiendatud Ülikooli summadega, oma inventaari vananemise % kipub ikka mujale minema.

Teine võimalus oleks, nii Ü-köögi tegevuse põhimõtteline juhtimine väljaspool seisvate eriteadlastest kokkuseatud komisjoni kätte (Viimast soovitas minule prof. Lipschütz uue Ü-köögi lepingu sõlmimisel) ehk antakse mõne häätegeva asutuse juhtimisse. Seega saaks Ü-köögi tegevuse juhtimine vast kavakindlamaks. Missugune abinõu kõige parem, see selgub siis, kui on läbi rääkimisi peetud vastavate võimaluste loomiseks.

b) Sisemised põhjused:

Ü-köögis on tihti mitterahuldavat lõunat antud. Läänud aasta kevadel iseäranis, mil leping ülesõeldud. Selle tagajärjel ollakse Ü-köögist arvamisel et egas sääl kunagi õiget lõunat ei või saada. Üliõpilaskond peaks niivõrd end organiseerituna tundma, et kui ei

On tubli teekond vana Vanemuise „Udumäe kuningast“ Draamateatri „Salome“, „Hommikust keskööni“, „Orleani neitsi“ ja „Macbeth'i“ ning Estonia „Hamlet'i“, „Gaasi“ ja „Masinahävitajateni“. Ja selle tee on ära käind meie teatritegelased ilma erilise lavahariduseta, kitsastes oludes, siit ja süüalt ahmides uusi mõtteid, püüdes leida uusi teid. Meil ei ole ühtki küllaldase eriharidusega näitejuhti, pea ainustki. Täielise kooliga näitlejat (vast paar) — ent ometi on olnud Tallinnas viimaste aastate keskes nii mõnigi täiesti hää etendus. On olnud lavastusi, mille kunstiväärtus vähe soovida on jätnud. Väljamaalgi on tunnustatud meie teatri väärtusi, eriti 1923. a. suvel laulupeo aegu korraldatud Draamateatri vabaõhu etenduste puhul, mis kõikjalt kiitvaid arvustusi said. Järjekult ei tohiks Eesti teatrilte etteheidetega liiga teha, sest meil on sellel alal tööd tehtud ja tagajärgi saavutatud. Meie teater (jutt on muidugi ainult Tallinna omadest) pole halb. Tarvis ainult silmad avada ja teda õieti hinnata, õigel tagaseinal.

Üldse — see on juba Eesti iseloomus — niriseda kõige kallal, mis oma, — ja huvi ja vaimustust tunda kõige vastu, mis väljamaalt tuleb, mis võõras, olgugi see alaväärtuslik. Ei pruugi olla pime nende vigade suhtes — kuid selle juures ei pruugi neis ainult vigu otsida, peab nägema ka nende väärtusi.

Üldine huvi puudus, osavõtmatus on meil ju küllalt kunstilisi ettevõtteid hääbuda lasknud.

Loodetavasti avaneb Tartus varsti võimalus näha korralikke etendusi. Draamateatri truppi ületulek annab Tartu teatrilte korraga teise ilme ja teise esinemisvõime. Draama

teater on kunstipüüdelisem Eestis — seda võib öelda Estoniale ülekohut tegemata. Ta on pakkund oma lühikesel kestvusel rea häid ja huvitavaid lavastusi.

Neist on ju küllalt kirjutatud, neid oleks asjata siin üles loetleda. Tahaks ainult väita, et just selle meie parema draamatilise truppi koht siin, Tartus, on, siin meie maa vaimlises tsentrumis — sest selleks jääb ikkagi Tartu. Loodame, et see tähtis sündmus teatri elus elavat huvi ja vastukaja äratav eriti noores tõusvas intelligentis.

Anu.

Üliõpilaste levitamiseks.

Herman Evert.

Kuigi „Üliõpilaste“ lugijaskonna kohta lähemad statistilised andmed ilmumata, mille kogumise ja avaldamisega lehe toimetuse tänuväärne töö ära teeks, võib siiski kaunis kindlasti oletada, et „Üliõpilaste“ lugejad praegu omases rõhuvas enamuses tegelikkude üliõpilaste sekka kuuluvad ja mitteüliõpilaste protsent nende hulgas väga väike on.

On aga veel teine liik haritlasi, kes üliõpilaskonna huvidele väga lähedal seisavad ja sellepärast „Üliõpilaste“ loomulikkudeks lugejateks olema peaksid, — need on vilistilased. Olgugi et vilistilaste ülesanded üliõpilaste omist erinevad, ei ole nende ülesannete ideeline alus siiski nii lah-

Kodu minnes ärge unustage kaasa võtta

O.-Ü. „Konserv'i“ vorsti

Omad kauplused: **Riia tän. nr. 1, Jaani t. nr. 18** (Lossi tän. nurk),
Tähe tän. nr. 63, Tähtvere tän. nr. 4 ja kõigis paremates toiduainete kauplustes.

toideta rahuloldavalt, ei lähe ükski lõunale, kui on lõunad rahuloldavad, püüame võimalikult kõik sääal lõunal käia. Et üliõpilaskonnas sarnane ühistunne puudub, näitab praegune seisukord. Ü-köögis saab praegu rahuloldavalt toidetud, sööjate arv kasvab visalt.

2) Üliõpilasköök on mittepraktiliselt sisseehitatud. See asjaolu, et köök all asub ja söögisaal üleval, nõuab väga palju tennijaid, mis omakord kõrvalisi väljaminekuid suurendab ja see kindselt toiduväärtust vähendab.

Milleks on tarvis Ü-kööki alles hoida.

Eelmisi mõtteid arvesse võttes, selgub et Ü-köök nõuab Ü. Edustuse Majandustoimkonnalt niipalju jõukulutust, enne kui sääal vähegi võiks lõunal käia. On ka arvamisi avaldatud, kas ei oleks otstarbekohasem Ü-kööki sulguda, sest praegu on erasõõgimajasid igas linnajaos, milleks veel siin eriti Ü-köök. Mina ütlen, et kui meie Ü-köögi suluks, siis teeks meie seega väärsammu, seepärast et meil on Ü-köök tarvis järgmistel põhjustel:

kuminev samasest üliõpilaskonnas, et viimasega tutvunemine ja kontaktis olenemine neile ülearuseks muutuks. Meil pole veel kadund vana Eesti traditsioon, et üliõpilane on ühtlasi ka juba haritlane ja kujutab enesest rahvuskultuurilist tegurit, kuigi võrdlemisi vähemal määral, kui parkümmend aastat tagasi. Sellepärast peegeldavad üliõpilaskonna eneseavaldused suurel määral ideid, mis meil maksmas, ehk lähemas tulevikus maksma hakkavad. Oma järeltulijate tundmine on vilistlastele tähtis ja paremaks abinõuks selleks on just „Üliõpilasleht“, kui üliõpilaskonna kontsentreeritum vaimuavaldus.

Veel vastuvaidlematumaks teeb „Üliõpilaslehe“ tarvitamise igale akadeemiaga otse ehk kaudselt suhtuvale isikule see asjaolu, et „Üliõpilasleht“ on ainuke Eesti üliõpilaste häälekandja, üldine, parteita ja vaba, mille veerud avatud sõnavõtte soovi järele nende meelsuse päälle vaatamata.

See on ka põhjuseks, miks suurem hulk (või kõik?) Eesti üliõpilasuühinguid lehte kollektiiv tellimisega ühiselt toetavad, kuna neil muis küsimusis palju raskem sarnases üksmeeles tegutseda. Lehe sundusliku tellimisega igale ühingu liikmele saavutatakse kahte tähtist tagajärge: lehele kindlat tellijate hulka ja ka suuremat lugijate arvu. Sest on neid, kes saavad lehe lugejateks ainult sel põhjusel, et leht neile järjekindlalt koju kätte tuleb.

Samasugune lehe tellimiskond tuleb läbiviia ka vilistlaste juures. Vilistlaskogud peavad lehe tellimise oma liigetele sunduslikuks tegema, teisel viisil on lehe toetamine siin veel vähem teostatav, kui üliõpilaste juures. Et see sünniks, selle

est hoolitsemine võib sündida ainult üliõpilasorganisatsioonide kaudu, kes oma vilistlaskogudele vastavad ettepanekud tegema peaksid ja ühtlasi ka lehe saatmisega ja tellimiste uuendamisega ühenduses oleva väikese asjatalituse oma hooleks võtaksid.

Nagu kuulda, on mõnes ühingus selleks juba samme astunud.

Kirjavastused.

V. K. „Õiendused ja vastuväited poliitika küsimuses“ järg jääb ilmutata. Venib pikale ja ajaloolisi olukordi on liig subjektiivselt nähtud.

A. Ö. Üliõpilasöögi kohta avaldatud karrikatuuri asjus. Ei arvand ja ei usu et karrikatuur Ü.-köögile kriisi tuua võiks. „Üliõpilasleht“ ei ole kunagi vastandlisse seisukorda asund Ü.-köögiga. Igasuguseid järeleletusi karrikatuuride suhtes peame otstarbetuiks.

A. P. „Üliõpilastest“ ja üliõpilaskunnast — liig hallis toonis kirjutus, mille avaldamise tagajärg enam negatiivne, kui positiivne. Vajame edasijulgustavaid kirjutusi. Ei ilmu.

Kjeld Elfelt. „Kirjanduslik elamistunne.“ Ootame järgi.

E. O. V. Kurrik, Meteoroloogia. — Arvustus. Ei saa tarvitada.

1) Ü-köök nii hää kui ta ka ei ole, mõjub palju kaasa lõunahindade ja edaspidi võib olla ka õhtusöögi hindade reguleerimisele, toiduhindade alandamisele erasöögimajades. Suur hulk söögimajades lõunalkäijatest on Tartus tudengid, kui erasöögimajad hinda tõstavad, valgub üliõpilaskond Ü-kööki sööma. Iseäranis on see võimalik nüüd, kus Ü-köögis võib kombineerida lõuna 35—60 mk. ja ka õhtusööke saada. Ü-kööki kasutatakse ka siis, kui suurtel pühadel erasöögimajad sulutud, isegi kõrvaliste isikute poolt. Ü-köök on kaunis vihatud koht söömiseks nähtavasti siis kui mujal toitmisevõimalused on olemas, kuid lugupeetud siis kui mujal oitmisevõimatud!

2) Need tegevad ettevõtted ehk vastavad ametiasutused võivad Ü-kööki aineliselt ka tulevikus toetada ja siis on Ü-köök kõige otstarbekohasem reguleerimise ja toetuse ühetasasel jagamise koht üliõpilaskonnale. Käesoleva küsimuse juurde tulen veel kord hiljem.

3) Ü-köögi kaudu võib üliõpilaskond kontrollida ja juhtida toitide valmistust, toiduprodukte, korde jne. oma orgaanide kaudu ja seda nii korraldada, kuidas see kõige rohkem vastab üliõpilaskonna üldistele kui tervislislikele nõuetele.

Missugused kavad oleks Ü-köögi tegevuse elustamiseks, veel päälle ettevõetud ümberkorralduste?

1) Ü-köök tuleb Ülikooli juurde rahvarikkamasse kohta üle viia, siis muutub tema tarvitamine intensiiv-

semaks. Selleks on ka praegu kaunis hääd lootused. Riigi arhiiv astub selleks samme, et terve Ühiselumaja linnale antakse ja Üliõpilaskond säält välja läheks. Üliõpilaskond läheb välja ainult sel tingimisele, kui temale uus ja vastuvõetav maja muretsetakse. Selleks on samme astunud ja asi on ka Ülikooli nõukogus ja Hääridusministeeriumis otsustatud. Kui Rahaministeeriumilt raha saadakse, ostetakse Üliõpilaskonnale maja Ülikooli vastu nr. 26. Ülikool teeb remondi ja tumberehitused. Nii saab Üliõpilaskond ja ka Ü-köök Ülikooli vastu. Siin võib kindlasti loota, et Ü-köögis lõunalkäijate arv kasvab, samuti ka lugemislaua tegevus elustub.

2) Ü-köök tuleb praktilisemalt uude majja sisse ehitada kui praegune. Tuleb silmaspidada seda, et köök ja söögisaal saaks ühele korrale ehitud, siis saab köögis vähema teenijate arvuga läbi ja see omakord vähendab köögipidaja kõrvalisi väljaminekuid ja võimaldab temale toidu kvaliteedi ja kvantiteedi tõstmist. Toidu väärtust tõstab samuti ka sööjate arv. Nii võib kindel olla, et siis Ü-köögis palju paremail tingimisel võib toimetada kui praegu.

3) Ü-köögil peab muretsetama ühist toetust. Välise toetuse abil võib siin odavamini lõunaid anda. Meie Tervishoiu Päävalitsus ja Punane Rist ei tohiks meid toetamata jätta, sest nende päätlesanne on juba terve eest hoolitsemine. Nad täidavad scega suure ülesande, nimelt kõrvaldavad haritlaskonnast alatoitluse võimalused. Samuti võib toetust loota Rahvusvaheli-

Lugupeetud

Prof. J. Jõgewer

suri 6. novembril kell 1¹/₂ 12 öösel

Maarjamõisa närvikliinikus.

selt Üliõpilasabilt. Vastavate palvete esitamiseks kaatsen lähemal ajal samme astuda.

4) Ü-köögi tegevuse juhtimine peab asjatundlikes kätes olema. Käesolevat küsimust käsitsin juba varem. Kui kõik uued kavatsused ja ümberkorraldused teostamist leiavad ja üliõpilaskond ka rohkem huvi ja kaasahindamist oma ettevõtete vastu ülesnäitab, siis tohiks loota et Ü-köök ja ka teised üliõpilaskonna ettevõtted on kriisise ajajärgust üle saanud.

Tartus, 13. X. 24. a.

Muljeid akadeemilisilt koosolekult.

Ak. Kirjandusühingu A. France'i ja V. Brjussov'i mälestusõhtu: soliid, aula täis tõmmand rahvast ja mitte põhjusest. Eriti mõjuvaid esineda suutsid mälestatavate omamaalased: prof. Rudrauf ja B. Pravdin — kahe teatraalsema rahva esitajad maailmas. Ja see andis tunda ka akadeemiliselt kadeedriit.

Pikema mälestuskõnedega esinesid prof. G. Suits ja kirjanik Fr. Tuglas — huvikõitvais käsitusis.

Vahale deklameeriti — mitte just kogu ulatuses hästi. Ja õhtu venis vähe pikale.

Ak. K. -ühingu Saloonõhtu „Pallases“: päevakorras üliõp. D. Palgi ettekanne „J. Jaik, i Võrumaa jutud“ — mitmekülgne eritlus, vast liigagi tõsiselt võetud. Kuid tulemuselt järelekaalutud: käesoleva ko-

guga ei ole meie kirjandusele midagi erilist, suurt juure tulnud; sisuliselt baseerub pinnapääslel intellektuaalsel fantaasial, mille tõttu loomulikult puuduvad siis sügavused.

Võeti ka läbirääkimiste all sõna, kuid meie sõnavõtt näib mingitel kas aju füsioloogilistel põhjustel takistatud.

Prl Huik laulis, ja kui siia juure lugeda üliõp. Adams'i enese luuletuse ettekandmist, siis olid need heledamad numbrid õhtul.

Eriti Adams'i esinemine, osalt spontaan, osalt võetud, osalt üllatav, osalt naiiv — see on teistes oludes ja arusaamistes saand selleks, misuke on. Siin tundub meile võõrast vaimulaadi, mida meie võib olla üldse mõista ei oska.

Ka ei puudund klaveril palad.

Üle nende — kodune meeolu kergemate meelelahutustega, mis kestis tähelepanemata aega.

Hõimuklubi koosolek 4. XI. 24.

Vist Uue Juhatuse esimene koosolek. Saal ehitatud, kuimoodi kunagi varem. Inimesi ka rohkem. Ja selle tõttu meeolu lõbusam. Hõimuklubist oli teadmine, kui igavamast oma alal. Nüüd näib, et see enam pole õige, tänatud uue majaema maitsekaile korraldusile.

lo-lo.

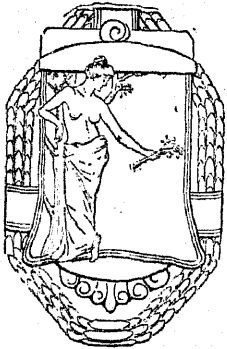
Vastutav toimetaja: **Richard Janno.**
Väljaandja: **Tartu Üliõpilaskonna Edustus.**

Osa-ühisuse

LINDASuurturg 2 Kohvik Suurturg 2
Telefon 4-83Eesti seltskonna parem kohtamis-
paikAlati saadaval kõiksugu kondiitri
saadusi

Tellimisi täidetakse korralikult

Moodsam, täielikum ja odavam

juuksetööstuse - äri

Eestis

Tartus, Jaani tän. 16, Raatuse taga.
Telefon 6-43.Daamide, herrade ja teatri
coiffeur-salongid. Manicure,Äris ainult esimese järgu töõjõud.
Eeskujulik puhtus. Jootraha ei
võeta.Austusega **J. Luksep.****Estoking**
Tallinn

Tartu ladu: Suurturg nr. 10.

Paremate jalanõude ja
kalosside odavam ostukoht.

Saapatööstus ja -kauplus

A. Jossset

asut. 1895 a.

Tartus, Kuumi tän. 4

soovitab

jalanõusidKõrges headuses ning täie-
vikult vastutusega töö eest**I kl. juuksetööstuse - äri**
A. Raud

Asutatud 1911. aastal.

Äris töötavad ainult I klassi väljaõppinud jõud
Töö kiire, puhas ja korralik.Jaani tän. nr. 8 Barklai platsi taga,
K. Ungeri äri kõrval.**Pesukoda, läik triikimine ja
üldmütside puhastamine**

16. Riia tän. 16.

Pesemiseks võetakse igate moodi vastu, töö
kiire ja korralik. Pesu saab pestud ilma
kloorita, harjata ja ilma seebikivita. Triiki-
mine puhas — elektriga — ilusa läikega.
Keemiliselt saab puhastatud valgeid mütsse,
siidi ja villaseid kleite ja ülikonde korralikult
ja odavasti.**A. Rõigas.****Üliõpilasleht****Eesti Üliõpilaskonna
Häälekandja**ilmub järjekindlalt kaks korda
kuus ja maksab Mrk. 140 semest-
:: ris, üksik number 25 mrk. ::
Tellimisi võtavad vastu kõik posti-
asutused ja üksik numbreid müü-
vad Tartus ja Tallinnas suuremad
raamatukauplused.